

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2017 m. gegužės 18 d.¹

Byla C-340/16

**Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG
prieš
Mutuelles du Mans assurances IARD SA (MMA IARD)**

(Oberster Gerichtshof (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Jurisdikcija nagrinėti bylas, susijusias su draudimu – Sąvokos „byla, susijusi su draudimu“ ir „nukentėjusioji šalis“ – Nukentėjusiosios šalies ieškinys, pareikštas tiesiogiai draudikui – Darbuotojo draudiko atžvilgiu turimo reikalavimo perėjimas regresio tvarka (subrogacija) darbdavei, viešosios teisės įstaigai, kai pagal įstatymą perleidžiamos per eismo įvykį nukentėjusiojo asmens teisės“

I. Įvadas

1. Austrijoje gyvenantis ir dirbantis dviratininkas buvo sužalotas per Italijoje įvykusį eismo įvykį. Jis tapo laikinai nedarbingas. Jo darbdavė, Austrijoje įsteigta sveikatos apsaugos sektoriaus viešosios teisės įstaiga, laikinojo nedarbingumo laikotarpiu jam toliau mokėjo darbo užmokestį, kaip iš darbdavių reikalaujama pagal Austrijos teisę. Vairuotojos civilinės atsakomybės draudiko buveinė yra Prancūzijoje. Darbdavė reikalauja, kad vairuotojos civilinės atsakomybės draudikas jai atlygintų dviratininkui išmokėto darbo užmokesčio dydžio sumą. Todėl darbdavė pareiškė draudikui ieškinį Austrijos teisme.

2. Sprendimą kreiptis į Austrijos teismus darbdavė grindė Reglamente (EB) Nr. 44/2001² numatytais specialiosiomis jurisdikcijos nustatymo taisyklėmis, kurios taikomos byloms, susijusioms su draudimu. Pagal šias jurisdikcijos nustatymo taisykles nukentėjusiajai šaliai iš esmės leidžiama ieškinį draudikui pareikšti nukentėjusiosios šalies nuolatinėje gyvenamojoje arba verslo vietoje. Tokia specialiąja taisykle dėl principo *forum actoris* taikymo su draudimu susijusiose bylose siekiama ginti silpnesniąją šalį.

3. Šiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) abejoja, ar darbdavė gali būti priskirta prie silpnesniosios šalies, kuri turėtų būti ginama pagal Reglamente Nr. 44/2001 numatytą specialiąją taisyklę dėl *forum actoris* principo taikymo su draudimu susijusiose bylose. Šios pagrįstos abejonės atskleidžia tikrąjį šioje byloje kylantį klausimą: Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti, kokioms sąlygoms esant reglamente numatyta teisė pasirinkti *forum actoris* gali būti perleista kitam asmeniui, kuriam regresio tvarka perėjo pirmiausia arba tiesiogiai nukentėjusios šalies reikalavimas.

¹ Originalo kalba: anglų.

² 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

II. Taikytina teisė

A. ES teisė

1. Reglamentas Nr. 44/2001

4. Reglamento Nr. 44/2001 11–13 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(11) Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriuose [kuriose] bylinėjimosi objektas arba šalių autonomija pateisinama kaip kitokia susijusi aplinkybė. <...>

(12) Jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.

(13) Kalbant apie draudimo, vartotojų ir darbo sutartis, silpnesniąją šalį turėtų ginti palankesnės tokios šalies interesams jurisdikcijos taisyklės nei bendrosios taisyklės.“

5. Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta: „Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.“

6. Reglamento Nr. 44/2001 3 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims bylos gali būti keliamos kitos valstybės narės teismuose tik pagal šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles.“

7. Šio reglamento 8 straipsnyje numatyta, kad bylose, susijusiose su draudimu, jurisdikcija nustatoma pagal Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnį.

8. To paties reglamento 9 straipsnio 1 dalyje pateiktos nuostatos, pagal kurias draudikui, kuris nuolat gyvena ar kurio verslo vieta yra valstybėje narėje, bylą galima iškelti:

„a) valstybės narės, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji ar verslo vieta, teismuose arba

b) kitoje valstybėje narėje, jeigu ieškinius pateikia draudėjas, apdraustasis arba naudos gavėjas, ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose;

<...>“

9. 11 straipsnio 2 dalyje numatyta: „8, 9 ir 10 straipsniai taikomi nukentėjusiosios šalies draudikui tiesiogiai iškeltoms byloms, jeigu tokios tiesioginės bylos yra leidžiamos.“

10. Siekiant išsamumo galima pridurti, kad Reglamentas Nr. 44/2001 panaikintas Reglamentu (ES) Nr. 1215/2012, taikomu nuo 2015 m. sausio 10 d.³ Tačiau, kadangi ši byla iškelta iki tos dienos, jai dar taikytinas Reglamentas Nr. 44/2001.

³ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1).

B. Nacionalinė teisė

11. Federaliniu lygmeniu *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (Austrijos civilinis kodeksas)⁴ 1358 straipsnyje numatyta: „Tas, kas sumoka svetimą skolą, už kurią atsako asmeniškai arba tam tikru savo turtu, įgyja kreditoriaus teises ir turi teisę pareikalauti iš skolininko atlyginti sumokėtą skolą. <...>“

12. Be to, *Versicherungsvertragsgesetz* (Draudimo sutarčių įstatymas)⁵ 67 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad, jeigu draudėjas turi teisę pareikalauti žalos atlyginimo iš trečiosios šalies, ši teisė pereina draudikui tiek, kiek šis atlygino žalą draudėjui.

13. Vietos lygmeniu Austrijos Karintijos žemėje *Kärntner Landeskrankenanstalten-Betriebsgesetz* (Įstatymas dėl Karintijos žemės ligoninių organizavimo ir valdymo)⁶ 2 straipsnio 1 dalimi įsteigta viešosios teisės įstaiga *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft* – KABEG. 3 straipsnyje numatyta, kad KABEG valdo žemės ligonines kaip šios žemės valstybines ligonines. Ji savo uždavinius vykdo atstovaudama viešajam interesui ir nesiekia pelno.

III. Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

14. *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft* – KABEG (toliau – ieškovė) yra viešosios teisės įstaiga, valdanti ligoninių veiklą. Jos buveinė yra Klagenfurte prie Verto ežero, Austrijoje.

15. Vienas iš ieškovės darbuotojų (toliau – dviratininkas) per 2011 m. kovo 26 d. Italijoje įvykusį eismo įvykį patyrė įvairių sužalojimų. Tuo metu, kai įvyko eismo įvykis, dviratininkas dirbo ir gyveno Austrijoje.

16. Automobilio vairuotoja, kuri tariamai sukėlė eismo įvykį, civilinę atsakomybę buvo apsidraudusi *Mutuelles du Mans assurances IARD SA* (toliau – atsakovė), Prancūzijoje įsteigtoje draudimo bendrovėje.

17. Ieškovė pareiškė ieškinį atsakovei *Landesgericht Klagenfurt* (Klagenfurto apygardos teismas, Austrija, toliau – pirmosios instancijos teismas). Ieškovės manymu, dėl eismo įvykio kalta tik automobilio vairuotoja. Ji pareikalavo, kad atsakovė atlygintų 15 505,64 EUR nuostolius, taip pat sumokėtų palūkanas ir bylinėjimosi išlaidas.

18. Pagal įstatyme numatytą įpareigojimą laikotarpiu, kai dviratininkas (darbuotojas) buvo laikinai nedarbingas dėl per eismo įvykį patirtų sužalojimų, ieškovė jam ir toliau mokėjo darbo užmokestį. Pagal Austrijos teisę dviratininko teisę reikalauti kompensacijos perėjo ieškovei. Ieškovė mano, kad dviratininkui laikinojo nedarbingumo laikotarpiu išmokėtas darbo užmokestis yra žala ir kad dviratininko atsakovės atžvilgiu turėtas reikalavimas atlyginti tokią žalą perėjo ieškovei.

19. Be to, ieškovė nurodė, kad pirmosios instancijos teismas turi tarptautinę jurisdikciją nagrinėti šią bylą. Šį argumentą ji grindė Reglamento Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punktu, siejamu su 11 straipsnio 2 dalimi: draudikui galima pareikšti ieškinį ne jo buveinės valstybėje narėje (nagrinėjamu atveju – Prancūzijoje), jeigu ieškinys pareiškiamas ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme (nagrinėjamu atveju – Austrijoje). Ieškovė taip pat nurodė aplinkybę, kad tas pats teismas jau buvo pripažinęs savo jurisdikciją analogiškoje byloje, iškeltoje pagal dviratininko ieškinį draudikui.

4 1811 m. birželio 1 d. įstatymas, JGS, Nr. 946/1811.

5 1958 m. gruodžio 2 d. įstatymas, *BGBI*, 1959/2, su pakeitimais.

6 1993 m. vasario 25 d. įstatymas, *LGBl*, 1993/44, su pakeitimais.

20. Atsakovė nesutiko, kad Austrijos teismas turi tarptautinę jurisdikciją. Ji atkreipė dėmesį į specialią jurisdikcijos nustatymo draudimo bylose taisyklių tikslą: apginti silpnesniąją šalį. Atsakovė nurodė, kad ieškovė nebuvo silpnesnioji šalis, todėl neturėjo teisės į tokią apsaugą.

21. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad jis iš tiesų turi jurisdikciją ir kad ieškovė galėtų būti laikoma silpnesniąja šalimi, nepaisant jos dydžio, nes ji tik pareiškė ieškinį, kylantį iš jos darbuotojo reikalavimo.

22. Vis dėlto, kai *Oberlandesgericht Graz* (Graco aukštesnysis apygardos teismas, Austrija) išnagrinėjo atsakovės apeliacinį skundą, jis panaikino pirmojoje instancijoje priimtą sprendimą, atmetė pirminį ieškinį ir padarė išvadą, kad tarptautinės jurisdikcijos nėra. Jis konstatavo, kad ieškovės negalima laikyti silpnesniąja šalimi.

23. Ieškovė šį sprendimą apskundė *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismui. Šis teismas mano, kad norint įvertinti, ar jo nagrinėjama byla gali būti priskirta prie bylų, susijusių su draudimu, būtina išsiaiškinti keletą Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnio nuostatų. Jis taip pat siekia išsiaiškinti, ar ieškovę galima laikyti nukentėjusiąja šalimi, kuri gali remtis su draudimu susijusios *forum actoris* jurisdikcijos nustatymo taisykle, numatyta Reglamento Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punkte, siejamame su 11 straipsnio 2 dalimi.

24. Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tokius klausimus:

„1. Ar nacionalinio darbdavio ieškinys, kuriuo reikalaujama atlyginti jam perkeltą žalą, atsiradusią dėl tolesnio darbo užmokesčio mokėjimo šalyje gyvenančiam darbuotojui, yra ieškinys „byloje, susijusioje su draudimu“, kaip tai suprantama pagal Reglamento (EB) Nr. 44/2001 8 straipsnį, jeigu

- a) darbuotojas buvo sužalotas per eismo įvykį vienoje iš valstybių narių (Italijoje),
- b) ieškinys pareikštas kitoje valstybėje narėje (Prancūzijoje) įsteigtam žalą sukėlusios transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudikui ir
- c) darbdavys, kaip viešosios teisės įstaiga, turi juridinio asmens statusą?

2. Jeigu į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

ar Reglamento (EB) Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punktas, siejamas su 11 straipsnio 2 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad toliau darbo užmokestį mokantis darbdavys turi teisę kaip „nukentėjusioji šalis“ pareikšti ieškinį žalą sukėlusios transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudikui valstybės narės, kurioje yra darbdavio buveinė, teisme, jeigu tokie tiesioginiai ieškiniai yra leidžiami?“

25. Rašytines pastabas pateikė ieškovė, atsakovė, Italijos vyriausybė ir Komisija.

IV. Vertinimas

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar ieškinys, kurį pareiškia darbuotojo laikinojo nedarbingumo laikotarpiu (dėl per eismo įvykį patirtų sužalojimų) šiam darbuotojui toliau darbo užmokestį mokėjęs darbdavys, kuris reikalauja atlyginti to darbo užmokesčio dydžio nuostolius, gali būti laikomas ieškiniu, pareikštu „byloje, susijusioje su draudimu“, kaip tai

suprantama pagal Reglamentą Nr. 44/2001 (pirmasis klausimas). Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, šis teismas taip pat klausia, ar tokį darbdavį galima laikyti „nukentėjusiąja šalimi“ ir ar jis gali pareikšti ieškinį vairuotojo civilinės atsakomybės draudikui teisme, kurio jurisdikcija nustatyta pagal su draudimu susijusios *forum actoris* jurisdikcijos nustatymo taisyklę (antrasis klausimas).

27. Į abu šiuos klausimus atsakau teigiamai. Norėdamas paaiškinti šią poziciją pirmiausia trumpai išnagrinėsiu sąvoką „byla, susijusi su draudimu“ (A skirsnis). Antra, išnagrinėsiu, ar su draudimu susijusio reikalavimo perėmėjas gali būti laikomas „nukentėjusiąja šalimi“ ir remtis su draudimu susijusios *forum actoris* jurisdikcijos nustatymo taisykle ir kokioms sąlygoms esant tai leidžiama (B skirsnis).

28. Norėčiau pateikti su visu šiuo ginču susijusią išankstinę terminologinę pastabą: šioje išvadoje sąvoką „reikalavimo perėjimas regreso tvarka (subrogacija)“ vartoju apskritai, neutraliai – kaip bendrą nuorodą į visų rūšių teisių perėmimą⁷. Ji tiesiog atspindi atvejus, kai asmuo atsiduria kito asmens vietoje, kad įgyvendintų jo teises arba prisiimtų įsipareigojimus.

A. Bylos, susijusios su draudimu

29. Reglamento Nr. 44/2001 8 straipsnyje nurodyta, kad šio reglamento II skyriaus 3 skirsnyje pateiktos specialiosios jurisdikcijos nustatymo taisyklės, taikytinos bylose, susijusiose su draudimu. Pagal jas draudėjas, apdraustasis, naudos gavėjas ir nukentėjusioji šalis gali pareikšti ieškinį draudikui valstybės narės ir vietovės, kurioje yra tokių šalių nuolatinė gyvenamoji arba verslo vieta, teismuose. Draudikui iš esmės paliktas vienintelis pasirinkimas: kreiptis į valstybės narės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji arba verslo vieta, teismus⁸.

30. Bet Reglamente Nr. 44/2001 nepateikta draudimo sąvokos apibrėžtis. Šios sąvokos apibrėžties nebuvo ir iki šio reglamento galiojusioje Briuselio konvencijoje⁹, jos taip pat nėra šį reglamentą pakeitusiame Reglamente Nr. 1215/2012¹⁰.

31. Sutinku su Komisija, kad sąvoka „byla, susijusi su draudimu“ turi būti aiškinama kaip savarankiška sąvoka ir vienodai, siekiant kiek galima užtikrinti, kad valstybėms narėms ir asmenims, kuriems šis reglamentas taikomas, iš jo kiltų lygios ir vienodos teisės ir pareigos¹¹.

32. Vis dėlto atrodo, kad, išskyrus šią bendrąją pastabą, ES teisėje iš tiesų nėra sąvokos „byla, susijusi su draudimu“ apibrėžties. Iki šiol Teisingumo Teismo jurisprudencijoje buvo numatytas dvejopas kazuistinis šio klausimo sprendimas: įtraukimo būdu (nurodant aiškius į šią sąvoką patenkančių bylų pavyzdžius) ir atmetimo būdu (nurodant į ją nepatenkančias bylas).

33. Pirmuoju atveju Teisingumo Teismas remiasi panašiu Briuselio konvencijos nuostatų tekstu ir pažymi, kad su draudimu susijusios jurisdikcijos nustatymo taisyklės akivaizdžiai taikomos tam tikrų rūšių draudimui, kaip antai privalomajam draudimui, atsakomybės draudimui, nekilnojamojo turto draudimui ir oro arba jūrų transporto priemonių draudimui¹².

⁷ Taip greičiausiai grįžtu prie pirminės lotyniškos sąvokos „surrogare“, kuri reiškia tiesiog „išrinkti vietoje kito“ arba „pakeisti“ (žr., pavyzdžiui, Ch. T. Lewis ir Ch. Short „A Latin Dictionary“, Oksfordas, Oxford University Press, 1996, p. 1818). Kai ši sąvoka vartojama tokia bendrąja prasme, neskiriama, ar reikalavimo perėjimas įvykdytas pagal įstatymą, ar pagal sutartį, taip pat ar perėjo jo dalis, ar jis visas.

⁸ 2005 m. gegužės 26 d. Sprendimas *GIE Réunion européenne* kt. (C-77/04, EU:C:2005:327, 17 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

⁹ Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo su pakeitimais, padarytais konvencijomis dėl naujų valstybių narių prisijungimo prie minėtos konvencijos (OL L 304, 1978, p. 36).

¹⁰ Žr. 3 išnašą.

¹¹ Pagal analogiją žr. (dėl sąvokos „komercinės ir civilinės bylos“) 2017 m. kovo 9 d. Sprendimą *Pula Parking* (C-551/15, EU:C:2017:193, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Dėl būtinybės Briuselio konvenciją aiškinti kaip savarankišką teisės aktą žr. 2004 m. sausio 15 d. Sprendimą *Blijdenstein* (C-433/01, EU:C:2004:21, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹² 2000 m. liepos 13 d. Sprendimas *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 62 punktas). Žr. Reglamento Nr. 44/2001 10, 13 ir 14 straipsnius.

34. Kalbant apie atmetimą, 1 straipsnio 2 dalies c punkte aiškiai nurodyta, kad Reglamentas Nr. 44/2001 netaikomas socialinio draudimo klausimams. Dar galima pridurti, kad ši išimtis taikoma tiek, kiek nagrinėjamos bylos neapima sąvoka „civilinė arba komercinė byla“, kuria apibrėžta viso Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritis¹³.

35. Be to, Teisingumo Teismas iš specialiųjų draudimo byloms taikomų jurisdikcijos nustatymo taisyklių taikymo srities pašalino su „perdraudimu“ susijusias bylas, nes perdraudimas nepaminėtas nuostatose, kurios vėliau sudarė Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnį. Tačiau Teisingumo Teismas šios išimties taikymo sritį taip pat apribojo dviejų perdraudimo sektoriuje veikiančių profesionalų santykiais. Jis konstatavo, kad su draudimu susijusios jurisdikcijos nustatymo taisyklės „visiškai taikytinos tais atvejais, kai pagal [taikytiną teisę] draudėjas, apdraustasis arba draudimo sutartyje nurodytas naudos gavėjas gali pasirinkti tiesiogiai kreiptis į draudiko perdraudiką, kad įgyvendintų toje sutartyje numatytas teises to perdraudiko atžvilgiu“, nes tokia šalis perdraudiko atžvilgiu būtų laikoma silpnesniąja šalimi¹⁴.

36. Nemanau, kad būtų būtina arba išmintinga mėginti pateikti bendrą ir išsamią „bylos, susijusios su draudimu“, taigi ir „draudimo“ apibrėžtį. Šią užduotį galima palikti teisės mokslininkams. Tačiau iš apžvelgtos jurisprudencijos išplaukia viena išvada, natūraliai susijusi su Briuselio konvencijos ir reglamentų sistemos logika: kalbant apie tarptautinę jurisdikciją, norint nustatyti, kas yra „byla, susijusi su draudimu“, reikia atsižvelgti į „pagrindą“. Ar pagrindas, į kurį atsižvelgiant konkrečiam atsakovui pareikštas ieškinys (kitais tariant, ieškinio pagrindas), yra iš draudimo santykių kylančių teisių ir pareigų nustatymas? Jeigu atsakymas į šį klausimą teigiamas, tokią bylą galima laikyti susijusia su draudimu.

37. Tokiu atveju, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnį, „byla, susijusi su draudimu“, tiesiog yra byla, kurioje nustatomos 9 straipsnio 1 dalies b punkte ir 11 straipsnio 2 dalyje nurodytų šalių teisės ir pareigos tiek, kiek, kaip teigiama, šios teisės ir pareigos kyla iš draudimo santykių.

38. Dar galima pridurti, kad šios išvados nekeičia aplinkybė, jog atsakomybės draudimo srityje kylančių įsipareigojimų loginis pagrindas ir istorinės šaknys labai bendru lygmeniu gali būti siejami su pirmo žalą sukėlusio asmens deliktinės atsakomybės, kurią turi pakeisti ir kuriai taikoma žalą sukėlusio asmens draudimo apsauga, sąvoka¹⁵.

39. Taigi kaip pirmąją tarpinę išvadą nurodau tai, kad, norint nustatyti taikytiną jurisdikciją, laikoma, jog ieškinio dalykas patenka į sąvokos „byla, susijusi su draudimu“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnį, taikymo sritį, jeigu jis susijęs su iš draudimo santykių kylančiomis teisėmis ir pareigomis, išskyrus klausimus, susijusius su socialiniu draudimu, kaip numatyta to reglamento 1 straipsnio 2 dalies c punkte.

13 Pagal Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 2 dalies c punktą numatyta, kad „reglamentas netaikomas <...> socialiniam draudimui“. Dėl atitinkamos Briuselio konvencijos nuostatų taikymo srities žr. 2002 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656, 37 punktas) ir 2004 m. sausio 15 d. Sprendimą *Blijdenstein* (C-433/01, EU:C:2004:21, 21 punktas).

14 2000 m. liepos 13 d. Sprendimas *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 75 punktas).

15 Galima priminti, kad šių argumentų, kurie pirmiausia buvo išdėstyti kai kuriuose teisės mokslininkų darbuose, o vėliau aptarti Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo išnagrinėtoje byloje (žr. 2006 m. rugsėjo 26 d. Federalinio Teisingumo Teismo nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, VI ZR, 200/05), nepatvirtino nei Vokietijos Federalinis Aukščiausiasis Teismas, nei, galiausiai, Teisingumo Teismas, kai jam buvo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą toje byloje; žr. 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *FBTO Schadeverzekeringen* (C-463/06, EU:C:2007:792, 30 punktas).

40. Jeigu nurodytus argumentus taikytume šiai bylai, atsižvelgiant į nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą būtų galima padaryti išvadą, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas reikalavimas grindžiamas pirmo žalą sukėlusio asmens ir jo draudiko sudaryta draudimo sutartimi, o ne tariama eismo įvykių sukėlusio asmens deliktine atsakomybe. Kitaip tariant, pagrindinėje byloje ieškinys atsakovei pareikštas dėl jos tariamo įsipareigojimo, kylančio iš draudimo sutarties, kurią ji yra sudariusi su žalą sukėlusiu asmeniu¹⁶.

B. Teisės remtis principu „forum actoris“ perėjimas reikalavimo perėmėjui

41. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotu antruoju klausimu siekiama išsiaiškinti, ar ieškovė, kaip nukentėjusioji šalis, gali remtis principu *forum actoris*, numatytu Reglamento Nr. 44/2001 11 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su jo 9 straipsnio 1 dalies b punktu, ir pareikšti tiesioginį ieškinį (kurį pareikšti leidžiama pagal taikytiną teisę¹⁷) asmens, kuris tariamai atsakingas už pirminių eismo įvykių, civilinės atsakomybės draudikui.

42. Norint atsakyti į šį klausimą, reikia išsiaiškinti, pirma, ar ieškovė patenka į sąvokos „nukentėjusioji šalis“ taikymo sritį (1 dalis). Kadangi manau, kad į šį klausimą turėtų būti atsakyta teigiamai, toliau reikia aptarti sąlygas, kurioms esant su draudimu susijusiose bylose teisė remtis principu *forum actoris* pereina reikalavimo perėmėjui (2 dalis).

1. Nukentėjusiojo asmens sąvoka ir „forum actoris“

43. Kaip konstatavo Teisingumo Teismas, Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnyje pateiktose nuostatose dėl jurisdikcijos „įtvirtinta savarankiška teismų jurisdikcijos draudimo srityje nustatymo sistema“, kuria siekiama „ginti silpnesniąją šalį palankesnėmis tokios šalies interesams jurisdikcijos taisyklėmis nei bendrosios taisyklės“. Šios nuostatos atspindi pastangas ginti asmenis, kuriems sutartis daugeliu atveju pateikiama iš anksto numatytomis sąlygomis, taigi dėl jų nebegalima derėtis, todėl tokie asmenys laikomi „silpnesniosiomis šalimis“¹⁸.

44. Taigi jurisdikcijos draudimo srityje nustatymo taisyklėse numatyta apsauga neturėtų būti taikoma asmenims, kurių atžvilgiu ši apsauga nėra pagrįsta¹⁹.

45. Šiuo klausimu galima nustatyti tam tikrą ribotą analogiją su panašiais apsaugos tikslais, į kuriuos atsižvelgiant numatytos jurisdikcijos taisyklės, taikomos vartotojams ir darbuotojams²⁰. Šiomis specialiosiomis jurisdikcijos nustatymo taisyklėmis taip pat nukrypstama nuo pagrindinės taisyklės, kuri grindžiama atsakovo nuolatine gyvenamąja vieta²¹.

16 Žinoma, tai, ar bus laikoma, kad galiausiai tokiam reikalavimui taikoma draudimo sutartis, kuria remiamasi, yra kitas klausimas, susijęs su bylos esme, o ne su tarptautinės jurisdikcijos nustatymu.

17 Dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės žr. 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11), arba KMTPD, 30 konstatuojamąją dalį ir 18 straipsnį, kuriuose numatyta galimybė nukentėjusioms šalims pareikšti tokį tiesioginį ieškinį.

18 Reglamento Nr. 44/2001 13 konstatuojamoji dalis. Žr. 1983 m. liepos 14 d. Sprendimą *Gerling Konzern Spezial Kreditversicherung ir kt.* (201/82, EU:C:1983:217, 17 punktą), 2000 m. liepos 13 d. Sprendimą *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 64 punktą), 2005 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Société financière et industrielle du Peloux* (C-112/03, EU:C:2005:280, 37 punktą) ir 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Vorarlberger Gebietskrankenkasse* (C-347/08, EU:C:2009:561, 40 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

19 2000 m. liepos 13 d. Sprendimas *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 65 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Vorarlberger Gebietskrankenkasse* (C-347/08, EU:C:2009:561, 41 punktą).

20 Žr. Reglamento Nr. 44/2001 II dalies 4 ir 5 skirsnius.

21 Reglamento Nr. 44/2001 2 straipsnio 1 dalis.

46. Galima teigti, kad visas šias specifines sritis sieja aplinkybė, jog jos turi būti laikomos pagrindinių jurisdikcijos taisyklių išimtimis. Jų aiškinimas neturėtų būti pateikiamas neatsižvelgiant į reglamente aiškiai numatytas prielaidas²².

47. Vis dėlto reikėtų neužmiršti ir to, kad, priešingai nei su darbuotojais ir vartotojais susijusiose bylose, su draudimu susijusiose bylose sąvoka „silpnesnioji šalis“ apibrėžiama gana plačiai. Ji apima keturių kategorijų asmenis: draudėją, apdraustąjį, naudos gavėją ir nukentėjusiąją šalį. Iš tikrųjų šios šalys ekonomiškai ir teisiškai gali būti gana stiprūs subjektai. Tai išplaukia iš Reglamente Nr. 44/2001 pateiktų su draudimu susijusių nuostatų plačių formuluočių ir iš jose nurodytų draudimo rūšių.

48. Taigi, priešingai, nei kalbant apie vartotojus, asmenys, kuriems taikoma Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnyje numatyta apsauga, nebūtinai atitinkamas draudimo sutartis sudaro turėdami tikslą, nesusijusį su jų darbu arba profesija. Aiškinant nukentėjusiosios šalies sąvoką reikėtų atsižvelgti į šią aplinkybę ir į šią II skyriaus 3 skirsnyje numatytos specialiosios jurisdikcijos specifiką.

49. Be to, minėto reglamento 9 straipsnio 1 dalies b punktu teisė pasirinkti *forum actoris* suteikta kiekvienai iš jame nurodytų šalių, būtent: draudėjui, naudos gavėjui ir apdraustajam. Šia nuostata apsauga pakeista ir sustiprinta, palyginti su Briuselio konvencijoje numatyta apsauga²³.

50. Sprendime *FBTO Schadeverzekeringen* Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad nukentėjusioji šalis taip pat gali naudotis jai numatyta *forum actoris* jurisdikcija. Ši jurisdikcija nepriklauso nuo to, į kokius teismus gali kreiptis 9 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos šalys. Taigi, nors nukentėjusioji šalis paminėta atskirai 11 straipsnio 2 dalyje, ji gali pareikšti ieškinį valstybėje narėje, kurioje yra jos nuolatinė gyvenamoji vieta²⁴.

51. Galiausiai, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Reglamento Nr. 44/2001 11 straipsnio 2 dalyje daromos nuorodos į, be kita ko, 9 straipsnį tikslas – įtraukti nukentėjusiasias šalis į 9 straipsnio 1 dalies b punkte pateiktą ieškovų sąrašą taip, kad nukentėjusiųjų asmenų kategorija apimtų ne vien asmenis, kurie nukentėjo *tiesiogiai*. Teisingumo Teismas šią mintį iliustravo avarijos aukų paveldėtojų pavyzdžiu²⁵.

52. Atsižvelgiant į šioje dalyje išdėstytus argumentus galima padaryti išvadą, kad *forum actoris* jurisdikcija, kuri numatyta Reglamento Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punkte ir į kurią daroma nuoroda 11 straipsnio 2 dalyje, gali remtis ir asmuo, kuris yra nukentėjęs netiesiogiai. Tokiam asmeniui numatyta atskira *forum actoris* jurisdikcija, nustatoma atsižvelgiant į jo nuolatinę gyvenamąją vietą. Manau, kad taip pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją ir tiesiogiai, ir netiesiogiai žalą patyrę asmenys gali būti priskirti prie „nukentėjusiųjų asmenų“.

53. Galutinis ir tam tikra prasme pagrindinis klausimas, kurį reikia išspręsti, susijęs su tuo, ar reikalavimo perėmėjas, kaip antai iškovė, gali būti laikomas netiesiogiai nukentėjusia šalimi, kuri gali remtis su draudimu susijusia *forum actoris* jurisdikcija.

22 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Vorarlberger Gebietskrankenkasse* (C-347/08, EU:C:2009:561, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

23 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *FBTO Schadeverzekeringen* (C-463/06, EU:C:2007:792, 28 punkto pabaiga). Briuselio konvencijos 8 straipsnyje numatyta: „Draudikui, kurio nuolatinė gyvenamoji arba verslo vieta yra susitariančiojoje valstybėje, bylą galima iškelti tos valstybės teismuose arba kitoje susitariančiojoje valstybėje vietos, kurioje yra draudėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismuose <...>“.

24 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *FBTO Schadeverzekeringen* (C-463/06, EU:C:2007:792, 26–31 punktai).

25 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Vorarlberger Gebietskrankenkasse* (C-347/08, EU:C:2009:561, 44 punktas).

2. Teisės pasirinkti „forum actoris“ perėjimas reikalavimo perėmėjui

54. Esminis šios bylos klausimas – kokioms sąlygoms esant arba, tiksliau sakant, kokius apribojimus taikant teisė pasirinkti Reglamento Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punkte ir 11 straipsnio 2 dalyje numatytą specialiąją jurisdikciją gali pereiti subjektui, kuriam regreso tvarka yra perėjęs nukentėjusiosios šalies reikalavimas.

55. Šis klausimas išnagrinėtas Sprendime *Vorarlberger* (a dalis). Tačiau dėl tame sprendime suformuluotų kriterijų kyla tam tikrų abejonių, kaip rodo ši byla (b dalis). Todėl Teisingumo Teismui siūlyčiau pasinaudoti proga išaiškinti Sprendime *Vorarlberger* taikomą požiūrį (c dalis).

a) Sprendimas „Vorarlberger“

56. Sprendime *Vorarlberger* Teisingumo Teismas konstatavo, kad socialinio draudimo įstaiga, kuriai perleidžiamos tiesiogiai autoavarijoje nukentėjusios šalies teisės, negali remtis specialiąja *forum actoris* nuostata, numatyta Reglamento Nr. 44/2001 11 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su 9 straipsnio 1 dalies b punktu²⁶.

57. Byla, kurioje priimtas Sprendimas *Vorarlberger*, susijusi su Vokietijoje įvykusia autoavarija. Nukentėjusioji šalis gavo žalos atlyginimą iš Austrijoje įsteigtos socialinio draudimo įstaigos. Ši įstaiga pareiškė ieškinį Vokietijoje įsteigtam avariją sukėlusio asmens draudikui. Socialinio draudimo įstaiga rėmėsi Reglamento Nr. 44/2001 11 straipsnio 2 dalyje daroma nuoroda į 9 straipsnį. Kaip teigė ši įstaiga, ji perėmė tiesiogiai nukentėjusios šalies teises.

58. Vis dėlto Teisingumo Teismas konstatavo, kad ja remtis negalima. Jis pažymėjo, kad toje byloje nebuvo nurodyta, jog tokia socialinio draudimo įstaiga kaip toje byloje aptariama yra ekonomiškai silpnesnė ir mažiau patyrusi teisiniuose reikaluose nei toje byloje aptariamas civilinės atsakomybės draudikas²⁷.

59. Iš Sprendime *Vorarlberger* Teisingumo Teismo nurodytų argumentų išplaukia, kad galimybė taikyti Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnyje pateiktas apsaugines nuostatas priklauso nuo ginčo šalių teisinės ir ekonominės galios realios pusiausvyros, kurią reikėtų nustatyti atsižvelgiant į kiekvienos atskiros bylos faktines aplinkybes.

60. Toks požiūris nėra visuotinai pripažįstamas. Nors neabejojama, kad jis taikomas norint tinkamai siekti Reglamente Nr. 44/2001 numatyto tikslo užtikrinti silpnesniosios šalies apsaugą, juo negalėtų būti tinkamai užtikrintas būtinas taikytinų jurisdikcijos nustatymo taisyklių nuspėjamumas. Abejonės dėl to atsispindi ir nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje. Dabar jas ir išnagrinėsiu.

b) Sprendime „Vorarlberger“ taikomo požiūrio ribos

61. Pirma, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Sprendime *Vorarlberger* nenurodyti konkretūs kriterijai, kurie turėtų būti taikomi vertinant, ar šalis, kuriai perleistos teisės, yra mažiau palankioje padėtyje nei draudikas, kuriam pareikštas ieškinys. Ypač tuo atveju, kai teisių perėmėja yra tokia kaip aptariama pagrindinėje byloje (darbdavė, kuriai taikoma viešoji teisė), gana sudėtinga nustatyti, ar tokia šalis yra „ekonomiškai silpnesnė ir mažiau patyrusi teisiniuose reikaluose“ nei civilinės atsakomybės draudikas (atsakovė).

26 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Vorarlberger Gebietskrankenkasse* (C-347/08, EU:C:2009:561, 47 punktas).

27 Ten pat, 42 punktas.

62. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo platų subjektų, kuriuos reikėtų taip konkrečiai išanalizuoti, spektrą. Ieškovai gali būti ir „mažos“ individualiosios įmonės, ir vidutinės įmonės, ir didelės įmonių grupės arba viešosios įstaigos, taip pat valdžios institucijos. Dar pridurčiau, kad konkrečių ieškovų teisinę ir ekonominę galią reikėtų lyginti su kitoje valstybėje narėje įsteigtų „užsienio“ draudikų teisine ir ekonomine galia. Dėl to kiltų papildomų sunkumų, susijusių su teisinės formos vertinimu, ir fakto klausimų, susijusių su kita nei teismo, kurio prašoma išspręsti bylą, šalies teisės sistema.

63. Trečia, dėl Sprendime *Vorarlberger* nurodyto kriterijaus kyla gilesnis klausimas dėl jo taikymo konkrečiose bylose rezultato nuspėjamumo. Atsižvelgiant į konkretų šio kriterijaus *raison d'être*, reikėtų nepamiršti, kad šioje išvadoje nagrinėjami klausimai turi būti sprendžiami tarptautinės jurisdikcijos nustatymo lygmeniu, o ne bylos nagrinėjimo iš esmės lygmeniu. Taigi, ar tikrai reikėtų reikalauti, kad nacionaliniai teismai užsiimtų daug pastangų reikalaujančiu faktų ir aplinkybių nagrinėjimu, kad galėtų nustatyti jurisdikciją, kai apskritai ši procedūra turėtų būti kiek įmanoma greitesnė ir paprastesnė?

64. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes siūlau Teisingumo Teismui Sprendime *Vorarlberger* taikomą požiūrį papildyti toliau nurodytais paaiškinimais.

c) Sprendime „Vorarlberger“ taikomo požiūrio paaiškinimas

65. Šioje byloje nagrinėjamomis aplinkybėmis galimybės pasirinkti *forum actoris* perėjimo išaiškinimu turėtų būti siekiama, pirma, suderinti su silpnesniąja šalimi susijusius argumentus, kuriais grindžiamas Reglamento Nr. 44/2001 II skyriaus 3 skirsnis, siekiant užtikrinti, kad jurisdikcijos taisyklės būtų ypač nuspėjamos²⁸. Antra, atsižvelgiant į tikslą tinkamai vykdyti teisingumą²⁹, neturėtų būti numatoma daugiau galimų jurisdikcijų. Todėl reikalavimo perėmėjas turėtų kiek įmanoma naudotis ta pačia jurisdikcija kaip asmuo, kurio teises jis yra perėmęs. Juk tokia ir yra reikalavimų perėjimo regreso tvarka logika. Jie yra išvestiniai.

66. Manau, kad šių tikslų nėra tinkamai siekiama, kai taikomas, kaip atrodo, iš esmės fragmentiškas, individualizuotas ir labai nuo aplinkybių priklausomas kiekvieno ieškovo ekonominių bei teisinių charakteristikų ir patirties šiose srityse vertinimas, taip pat kai lyginama jo ir konkretaus draudiko teisinė ir ekonominė galia. Ko gero, šių tikslų būtų lengviau pasiekti taikant požiūrį, pagal kurį pagrindinis dėmesys skiriamas santykių, dėl kurių reikalavimas perėjo regreso tvarka, objektyviems požymiams, taip pat priežastims, dėl kurių reikalavimo perėmėjas atsidūrė tiesiogiai nukentėjusio asmens vietoje. Kitais požiūriais neturėtų būti atsižvelgiama į kiekvieną atskirą asmenį ir neturėtų būti reikalaujama pagal aplinkybes įvertinti jo galią, žinias arba patirtį.

67. Taigi, būtų galima teigti, kad dėl tiesiogiai nukentėjusios šalies reikalavimo perėjimo regreso tvarka teisė pasirinkti *forum actoris* pereina bet kuriam reikalavimo perėmėjui, įskaitant fizinius ir juridinius asmenis, išskyrus atvejus, kai i) reikalavimo perėmėjas pats yra draudimo sektoriaus profesionalas, kuriam reikalavimas perėjo dėl draudimo santykių, kuriuos jis užmezgė su tiesiogiai nukentėjusia šalimi (pagal įstatymą arba draudimo sutartį³⁰), arba ii) reikalavimo perėmėjas yra subjektas, kuris nuolat užsiima komerciniu arba kitu požiūriu profesionaliu klausimų dėl su draudimu susijusių reikalavimų sprendimu ir kuris savanoriškai ėmėsi įgyvendinti reikalavimą vykdydamas savo komercinę arba kitokią profesinę veiklą.

²⁸ Reglamento Nr. 44/2001 11 konstatuojamoji dalis. Žr. 2016 m. liepos 14 d. Sprendimą *Granarolo* (C-196/15, EU:C:2016:559, 16 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

²⁹ Reglamento Nr. 44/2001 12 konstatuojamoji dalis.

³⁰ Siekiant aiškumo galima pakartoti, kad, kaip jau minėta šios išvados 34 punkte, nagrinėjamos nuostatos *ratione materiae* netaikomos su socialinio draudimo klausimais, kaip jie suprantami pagal Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 2 dalies c punktą, susijusiems reikalavimams, nes jie nepatektų į šio reglamento taikymo sritį.

68. Likusioje šios išvados dalyje išnagrinėsiu atitinkamas aplinkybes, į kurias atsižvelgiant turėtų būti vertinama, ar galimybė pasirinkti *forum actoris* pereina asmeniui, reiškiančiam išvestinį su draudimu susijusį reikalavimą, ir taip toliau aiškinsiu siūlomą kriterijų (i dalis). Tuomet išnagrinėsiu siūlomo požiūrio privalumus (ii dalis). Baigdamas jį pritaikysiu šiai bylai (iii dalis).

i) Kriterijai

69. Pirmiausia, pagrindinis elementas, į kurį atsižvelgiant skiriami netiesiogiai nukentėję asmenys, kurie gali ir kurie negali remtis su draudimu susijusia *forum actoris* jurisdikcija, yra draudimo santykiai, siejantys atitinkamą reikalavimo perėmėją ir tiesiogiai nukentėjusį asmenį. Todėl pagrindinis klausimas, kurį reikia užduoti, yra toks: dėl kokios priežasties (arba kokių teisinių pagrindų remiantis) reikalavimo perėmėjas sumokėjo atitinkamas sumas tiesiogiai nukentėjusiai šaliai? Jeigu tokia priežastis yra bet kokio pobūdžio draudimo santykiai³¹, reikalavimo perėmėjas veikia kaip draudimo sektoriaus profesionalas. Todėl jam neturėtų būti suteikta teisė pasirinkti *forum actoris*.

70. Antra, taip pat teigčiau, kad nesvarbu, ar tiesiogiai nukentėjusi šalis ir reikalavimo perėmėjas konkrečius draudimo santykius užmezgė remdamiesi išipareigojimais pagal privatinę teisę (asmeninės draudimo sutarties forma), ar dėl išipareigojimų pagal viešąją teisę (dėl to, kad pareiga apsidrausti yra numatyta įstatymuose, arba dėl to, kad pačioje viešojoje teisėje tiesiogiai numatytas privalomasis draudimas, jeigu pastaruoju atveju atsižvelgiama į 2 straipsnio 1 dalies c punkte numatytą su socialiniu draudimu susijusią išimtį³²). Pagrindinė su abiem šiais atvejais susijusi aplinkybė yra ta, kad galų gale reikalavimo perėmėjas, kuris iš draudiko reikalauja atlyginti žalą, yra tik dar vienas šiame sektoriuje veikiantis profesionalas.

71. Trečia, jeigu vadovautumėmės tokia logika ir ją taikytume toliau, tokia pati išimtis turėtų būti taikoma ir kalbant apie ieškovą, kuris profesionaliai sudarinėja sandorius dėl su draudimu susijusių reikalavimų. Kitaip tariant, apsaugine nuostata dėl *forum actoris* neturėtų naudotis asmuo, kuris perėmė tiesiogiai nukentėjusios šalies teisę remdamasis su draudimu susijusio reikalavimo perėjimu, kuris įvyko reikalavimo perėmėjui vykdant darbinę arba profesinę veiklą, paprastai pagal sutartį. Tokiomis aplinkybėmis naudotis su draudimu susijusia *forum actoris* jurisdikcija būtų nepateisinama³³.

72. Taigi, pagrindinis elementas yra teisinis pagrindas, dėl kurio reikalavimo perėmėjas atsidūrė tiesiogiai nukentėjusios šalies vietoje. Reikalavimo perėmėjas gali pasirinkti tik bendrąją su draudimu susijusią *forum actoris* jurisdikciją, jeigu toks pagrindas išplaukia iš draudimo sutarties arba iš komercinės ar kitokio pobūdžio profesinės reikalavimo perleidimo sutarties, kurią sudarė tiesiogiai nukentėjusi šalis ir reikalavimo perėmėjas.

ii) Siūlomo paaiškinimo privalumai

73. Yra bent trys priežastys, dėl kurių manau, kad taikant ką tik išdėstytą požiūrį būtų galima nustatyti labiau nuspėjamus ir veiksmingesnius kriterijus.

31 Kaip jau nurodyta šioje išvadoje, toks platus aiškinimas apimtų ir perdraudimą, jeigu ieškovas turėtų teisę pareikšti ieškinį savo draudiko perdraudikui. Žr. 2000 m. liepos 13 d. Sprendimą *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 75 punktas).

32 Pakartosiu, kad tokiu atveju visų pirma byla nebūtų laikoma susijusia su draudimu; žr. šios išvados 33 punktą.

33 Pagal analogiją žr. 1993 m. sausio 19 d. Sprendimą *Shearson Lehman Hutton* (C-89/91, EU:C:1993:15). Tame sprendime Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog Briuselio konvencija turėtų būti aiškinama taip, kad ieškovas, kuris vykdo darbinę arba profesinę veiklą ir dėl to pats nėra vieną iš išvardytų sutarčių sudaręs vartotojas <...>, negali pasinaudoti nuostatomis dėl specialiosios jurisdikcijos, numatytais Konvencijoje dėl vartojimo sutarčių.

74. Pirma, jeigu siekiant nustatyti, ar netiesiogiai nukentėjusi šalis gali pasirinkti su draudimu susijusią *forum actoris* jurisdikciją, būtų atliekamas objektyvesnis su turimu pagrindu susijęs tokios šalies padėties įvertinimas, būtų galima veiksmingiau priimti sprendimą dėl tarptautinės teismų jurisdikcijos. Nereikėtų analizuoti ginčo šalių galios viena kitos atžvilgiu. Pakaktų būtinų žinių apie jų profesinį, oficialų statusą ir apie pagrindą, kuriuo remdamosi jos perėmė reikalavimą.

75. Antra, kitas privalumas susijęs su tuo, kad siūlomi kriterijai būtų holistiniai, jie apimtų ir fizinius, ir juridinius asmenis. Reikėtų neužmiršti, kad Reglamento Nr. 44/2001 tekstas šiuo požiūriu neutralus³⁴. Teisingumo Teismo sprendime *Vorarlberger* išdėstyta teiginys apie paveldėtojams išsaugotą galimybę remtis su draudimu susijusia *forum actoris* jurisdikcija, fiziniai ir juridiniai asmenys neskiriami. Nematau priežasčių netaikyti tokios pasirinkimo galimybės juridiniams asmenims tiek, kiek pagal taikytiną teisę jie gali būti paveldėtojai. Kalbant bendriau, kaip iš esmės teigia Italijos vyriausybė, dar kartą galima priminti, kad praktiškai tikėtina, jog kai kurie iš asmenų, kurie byloje, susijusiose su draudimu, naudojasi specialiąja jurisdikcija, yra juridiniai asmenys.

76. Trečia, baigiant reikėtų pasakyti, kad, jeigu būtų taikomi siūlomi kriterijai, taip pat būtų labiau tikėtina, jog iš esmės susiję ieškiniai bus nagrinėjami tame pačiame teisme ir taip bus ribojamas bylinėjimosi fragmentiškumas. Šią aplinkybę galima iliustruoti nagrinėjama byla.

77. Dviratininkas, kaip tiesiogiai nukentėjusi šalis, ieškinį pagrindinėje byloje pareiškė pirmosios instancijos teisme, kuris turbūt yra jo nuolatinės gyvenamosios vietos teismas. Jeigu bus taikomi šioje išvadoje siūlomi kriterijai, ieškovė galės kreiptis į tą patį nacionalinį teismą, nes atrodo, kad jos buveinės vieta patenka į to teismo jurisdikciją.

78. Jeigu, priešingai, nei nurodau, ieškovei nebūtų suteikta teisė pasirinkti su draudimu susijusios *forum actoris* jurisdikcijos, ji privalėtų ieškinį pareikšti civilinės atsakomybės draudiko įsteigimo vietoje (Prancūzijoje) arba valstybės narės, kurioje įvyko eismo įvykis (Italijos), teismuose.

79. Taigi, tais atvejais, kai teisių perėmėjo ir tiesiogiai nukentėjusios šalies nuolatinė gyvenamoji arba verslo vieta yra toje pačioje valstybėje narėje ir jie nusprendžia pasinaudoti *forum actoris*, taikant siūlomą požiūrį būtų išvengta tolesnio teismų, į kuriuos galima kreiptis, skaičiaus didinimo tarptautinės jurisdikcijos lygmeniu.

80. Vis dėlto nedrįsčiau teigti, kad reikalavimo perėmėjas *privalo* rinktis tiesiogiai nukentėjusios šalies pasirinktą jurisdikciją ir kreiptis į tą patį teismą, į kurį kreipėsi tiesiogiai nukentėjusi šalis, iš esmės dėl trijų priežasčių.

81. Pirma, jau Reglamento Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punkte ir 11 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai numatyta keletas teismų, į kuriuos galima kreiptis. Pagal šias nuostatas ir atsižvelgiant į Teisingumo Teismo pateiktą antrosios nuostatos išaiškinimą draudėjas, naudos gavėjas, apdraustasis ir nukentėjusioji šalis kiekvienas turi savo atskirą *forum actoris* pagal savo nuolatinę gyvenamąją arba

³⁴ Kalbant apie transporto priemonių draudimą, šį teiginį galima iliustruoti, pavyzdžiui, 2008 m. vasario 27 d. Celės aukštesniojo apygardos teismo sprendimu (14 U 211/06 2), kuriame pripažinta, kad juridiniai asmenys patenka į Reglamento Nr. 44/2001 11 straipsnio 2 dalyje vartojamą „nukentėjusiosios šalies“ sąvokos taikymo sritį. Tai padaryta remiantis 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyva 72/166/EEB (2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10) (dabar pakeista 17 išnašoje nurodyta KMTPD), kurioje „nukentėjusysis“ apibrėžtas kaip „bet kuris asmuo, turintis teisę gauti transporto priemone padarytos žalos atlyginimą“. Nacionalinis teismas taip pat nurodė, kad tos pačios direktyvos 4 straipsnyje (dabar – KMTPD 5 straipsnis) daroma nuoroda ir į fizinius, ir į juridinius asmenis. Kitame Vokietijoje Frankfurto prie Maino aukštesniojo apygardos teismo priimtame sprendime (2014 m. birželio 23 d. sprendimas, 16 U 224/13) lizingo bendrovė buvo priskirta prie nukentėjusių šalių, kai pareiškė ieškinį draudimo bendrovei. Nacionalinis teismas nurodė, kad ieškovė neturėjo tokios pat patirties draudimo srityje. Galiausiai, bendras teiginys, kad juridiniai asmenys gali rinktis nukentėjusiems asmenims numatytą su draudimu susijusią jurisdikciją, išdėstytas, pavyzdžiui, A. Staudinger ir P. Czaplinski „Verkehrsschutz im Lichte der Rom I-, Rom II- sowie Brüssel I-Verordnung“, NJW, 2009, p. 2249 ir paskesni.

verslo vietą. Tačiau nepaisant išlikusio didelio tokių jurisdikcijų skaičiaus, Reglamento Nr. 44/2001 tekste nėra jokių nuostatų, kuriomis būtų numatyta „pareiga sekti“, kad tokių teismų sumažėtų. Taigi, esant tokiam teisiniam reglamentavimui, nematau rimto pagrindo (ir patvirtinimo tekste), kuriuo remiantis jurisprudencijoje reikėtų numatyti tokią pareigą tik reikalavimo perėmėjui.

82. Antra, atsižvelgiant į 9 straipsnio 1 dalies b punktą būtų galima teigti, kad jame numatyta ne vien tarptautinė, bet ir vietos jurisdikcija (ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos, o ne *valstybės narės* teismai). Taigi, „pareiga sekti“, kuria remiantis reikalavimo perėmėjas būtų verčiamas pareikšti ieškinį būtent tame pačiame teisme, į kurį gali kreiptis tiesiogiai nukentėjusi šalis, galėtų reikšti, kad reikalavimo perėmėjas įpareigojamas pareikšti ieškinį ne savo nuolatinės gyvenamosios vietos arba verslo vietos teisme.

83. Trečia, pareiga sekti galėtų tapti labai priklausoma nuo įvykių chronologijos kiekvienoje byloje, būtent nuo tiesiogiai nukentėjusios šalies pasirinkimo, ar pareikšti ieškinį ir kada tai padaryti. Tačiau kas nutiktų, jeigu reikalavimo perėmėjas pareikštų ieškinį pirmas? Ar tokiu atveju tiesiogiai nukentėjusi šalis taip pat privalėtų sekti reikalavimo perėmėjo pasirinkimu? Jeigu ne, būtų pažeistas nuoseklumo reikalavimas. Jeigu taip, visa reikalavimo, kuris pereina regreso tvarka, logika apvirstų aukštyl kojomis. Todėl sekimo kita nukentėjusiąja šalimi taisyklė galėtų būti taikoma tik viena kryptimi: reikalavimo perėmėjas sektų tiesiogiai nukentėjusią šalimi, o ne atvirkščiai. Be to, ji veiktų tik jeigu tiesiogiai nukentėjusi šalis ieškinį pareikštų „laiku“ – t. y. prieš tai, kai ji pareikštų reikalavimo perėmėjas.

84. Kad ir kaip būtų, atsižvelgdamas į galimybę taikant taisyklę, kuri būtų numatyta siekiant nuoseklumo, susidurti su tokiais vidiniais prieštaravimais, darau išvadą, kad visų pirma tokia taisyklė negalėtų būti tinkama.

iii) Dėl šios bylos

85. Šioje byloje atrodytų, ir tai galiausiai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kad ieškovė ieškinį pareiškė remdamasi tuo, kad ji nepertraukiamai mokėjo darbo užmokestį, kaip buvo numatyta nacionalinėje teisėje, ir pagal įstatymus dėl to atsiradusi žala buvo perkelta ieškovei. Todėl atrodo, kad reikalavimo perėjimo priežastis (pagrindas) yra darbo sutartis ir taikytinos įstatymų nuostatos. Ieškovės ir dviratininko nesieja jokie draudimo santykiai.

86. Taigi ieškovei netaikoma nė viena iš šios išvados 67 punkte numatytų dviejų išimčių, pagal kurias teisė pasirinkti *forum actoris* nebūtų perleista.

87. Siekdamas aiškumo dar pridurčiau, kad apskritai galima įsivaizduoti tarpinius atvejus, kaip antai atvejį, kai ieškinį pareiškia darbdavė, kuri pati yra draudimo bendrovė. Tačiau draudimo bendrovei perėjusio reikalavimo arba jo dalies pagrindas būtų ne kokia nors draudimo sutartis, o, panašiai kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju, aplinkybė, kad nukentėjusioji šalis buvo jos darbuotojas. Ar šiomis aplinkybėmis būtų perleista ir teisė pasirinkti *forum actoris*?

88. Taip. Dar kartą pažymiu, kad, atsižvelgiant į šioje išvadoje siūlomus paaiškinimus, lemiamas elementas būtų specifinis teisinis pagrindas, kuriuo grindžiamas tokios draudikės ir darbdavės ieškinys. Tokiu atveju reikalavimas darbdavei būtų perėjęs ne dėl to, kad ji veikė kaip draudimo sektoriaus profesionalė, o todėl, kad ji turi darbuotoją, kuris buvo sužalotas, ir ji pagal įstatymą perėmė sužaloto darbuotojo teises.

89. Nesiginčiju, kad šioje išvadoje mano rekomenduojamą požiūrį kai kuriais atvejais, kaip antai ką tik aptartu atveju, būtų galima vertinti kaip pernelyg platų. Taip yra todėl, kad pagal jį galimybė pasirinkti su draudimu susijusią *forum actoris* jurisdikciją gali būti suteikta ekonominiu požiūriu saugiems ir (arba) gerai teisę išmanantiems subjektams, kuriems iš tiesų jokios apsaugos nereikia. Vis dėlto, atsižvelgdamas į visas aplinkybes, vis tiek manau, kad atsitiktinis faktinis per platus nuostatos taikymas kai kuriems subjektams yra labiau pagrįstas sprendimas nei praktiniu požiūriu daug sunkumų keliantis su šalių *rapport des forces* susijusių aplinkybių nagrinėjimas kiekvienu atskiru atveju.

V. Išvada

90. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, Teisingumo Teismui siūlau į *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. Toks darbdavio ieškinys kaip pagrindinėje byloje nagrinėjamas, kuriuo reikalaujama atlyginti jam perkeltą žalą, atsiradusią dėl tolesnio darbo užmokesčio mokėjimo darbuotojui, ir kuris vienoje valstybėje narėje pareikštas žalą sukėlusios transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudikui, įsteigtam kitoje valstybėje narėje, yra ieškinys „byloje, susijusioje su draudimu“, kaip tai suprantama pagal 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 8 straipsnį.
2. Asmuo, pavyzdžiui, vienoje valstybėje narėje įsteigta viešosios teisės įstaiga, veikianti kaip darbdavė, turi teisę kaip nukentėjusioji šalis remtis Reglamento Nr. 44/2001 9 straipsnio 1 dalies b punkte ir 11 straipsnio 2 dalyje numatyta taisykle ir pareikšti ieškinį tiesiogiai (jeigu tokie tiesioginiai ieškiniai leidžiami pagal atitinkamą nacionalinę teisę) eismo įvykį sukėlusio asmens draudikui, jeigu teisės, kurias siekiama įgyvendinti, kyla iš darbdavei perkeltos žalos, būtent iš tolesnio darbo užmokesčio mokėjimo darbuotojui, kuris nukentėjo per eismo įvykį:
 - jeigu ieškinio pagrindas yra eismo įvykį sukėlusios šalies ir jos draudiko draudimo santykiai ir
 - tik jeigu reikalavimas ieškovei neperėjo regresio tvarka:
 - i) dėl ieškovės ir tiesiogiai nukentėjusios šalies draudimo santykių arba
 - ii) dėl to, kad ieškovė ėmėsi įgyvendinti reikalavimą vykdydama savo komercinę arba kitokią profesinę veiklą.